שמערבין לגדול ביום הכפורים אמרו להן אבל אמרו להן כשם שמערבין לגדול ביום הכפורים כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ובית שמאי התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום הכא ליכא סעודה הראויה מבעוד יום כמאן דלא כחנניה דתניא חנניה אומר כל עצמן של בית שמאי לא היו מודים בעירוב עד שיוציא מטתו וכל כלי תשמישיו לשם כמאן אזלא הא דתניא עירב בשחורים לא יצא בלבנים בלבנים לא יצא בשחורים כמאן אמר רב נחמן בר יצחק חנניה היא ואליבא דב"ש ולחנניה בשחורים הוא דלא יצא הא בלבנים יצא האמר עד שיוציא מטתו וכלי תשמישיו לשם הכי קאמר עירב בלבנים והוצרך לשחורים אף בלבנים לא יצא כמאן אמר רב נחמן בר יצחק חנניה היא ואליבא דבית שמאי: סומכוס אומר בחולין: ואילו לנזיר ביין לא פליג מאי טעמא אפשר דמתשיל אנזירותיה אי הכי תרומה נמי אפשר דמיתשיל עילויה אי מתשיל עלה הדרא לטיבלא וליפרוש עלה ממקום אחר [א]לא נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף ולפרוש עלה מיניה וביה דלית בה שיעורא ומאי פסקא אלא סומכוס סבר לה כרבנן [ב]דאמרי כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות כמאן אזלא הא [ג]דתנן יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה ומלא חפניו קטרת והשותה מלא לוגמיו ביום הכפורים ובמזון שתי סעודות לעירוב כמאן א"ר זירא סומכוס היא דאמר מאי דחזי ליה בעינן [א] לימא פליגא אדרבי שמעון בן אלעזר דתניא [ד]ר"ש בן אלעזר אומר [א]מערבין לחולה [ה]ולזקן כדי מזונו ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם תרגומא אחולה וזקן אבל רעבתן בטלה דעתו אצל כל אדם: [ו]ולכהן בבית הפרס: [ז]דאמר רב יהודה אמר שמואל [ב]מנפח אדם בית הפרס והולך [ח]רבי יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר [ג]בית הפרס שנידש טהור: רבי יהודה אומר אף בית הקברות: תנא מפני שיכול לחוץ ולילך בשידה תיבה ומגדל קא סבר אהל זרוק שמיה אהל ובפלוגתא דהני תנאי [ח]דתניא הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי [ה]מטמא רבי יוסי ברבי יהודה מטהר במאי קמיפלגי מ"ס [ו]אהל זרוק לאו שמיה אהל ומ"ס אהל זרוק שמיה אהל [ט]והא דתניא רבי יהודה אומר

מערבין

שמערבין לגדול. למי שהוא גדול שהביא שתי שערות שחייב בעינוי ואע"ג דלמחר לא חזי ליה הואיל וחזי לקטן שאינו בר עונשין: **אכל.** אמת: **מבעוד יום.** של ערב יום הכיפורים: **כמאן דלא כחנניה.** הא מתני' דמשמע שהיו בית שמאי מודין בעירוב דלא כחנניה: **עירב בשחורים.** היה לבוש שחורים והלך וישב בסוף אלפים אמה עד שקנה שם שביתה שקידש עליו היום וחזר לביתו: **כל כלי תשמישו.** משמע דאי לא אפיק כל צרכי תשמיש לא הוי עירוב לדידיה: **דמיתשיל אנזירותיה.** ישאל לחכם ויתיר לו נדרו ויהא יין ראוי לו: **מיתשיל עליה.** ויפתח בחרטה לא נתכוונתי לכך ותנן (נזיר דף לא.) הקדש טעות אינו הקדש: **הדרא לטבלא.** וטבל לא חזי: **וליפרוש עליה ממקום אחר.** לבתר דמתשיל עלה והדרא לטבלא בין השמשות בשעת קניית עירוב מלי למימר פירות שיש לי בביתי יהו תרומה על זו ואשתכח דלית ליה תקנתא דתחזי ליה: **מוקף.** סמוך כמו מקיפין בכועי (חולין מו:) שסומכים זו לזו ורואין אם דומות זו לזו וכמו מקפת וקורא לה שם דמסכת נדה בפרק בתרא (דף עא:). שלא מן המוקף מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי לליהוי מיניה וביה: **דלית ביה שיעורא.** שמזון ב' סעודות מצומצמות הניח ואי מפריש תרומה מיניה כל דהו בצר ליה שיעור עירוב: **ומאי פסקא.** בתמיה. כלומר מאי האי תירוצא וכי פסקא תנא למילתיה דאין אדם נותן עירובו אלא בצמצום דנקט סתם במילתיה הכי: **סבר לה כרבנן.** דפליגי עליה דרבי לקמן בפירקין (דף לד:): **גזרו עליו בין השמשות.** כשבת עצמה והגבהת תרומה שבות היא וכיון דמעיקרא לא תקנה ובעית למימר אי בעי הוי חזי לההוא שעתא דמתשיל עלה כל מקום שהיא והדרא לטבלא והדר אמר תרומתה בצפון שבה ומעשר ראשון בדרומה וכן כולם אם כן מתקן ליה בין השמשות וקעבר אשבות וקניית עירוב כשזה נכנס וזה יוצא: **יש שאמרו.** יש דברים שאמרו שיעורן לפי מה שהוא אדם ואין שיעורן שוה בכל: **מלא חפניו קטרת.** ביום הכפורים: **תרגומא.** להא דתלי שיעורא באדם עצמו אחולה וזקן ולקולא ולא ארעבתן ולחומרא דבטלה דעתו: **מנפח אדם בית הפרס.** שדה שנחרש בה קבר דכולה ספיקא משום עצמות היא ועצמות בלא בשר אינו מטמא באהל וכשמנפח לפני רגליו אם יש שם עצם גדול נראה מאליו ועצם קטן נראה בנפיחה ואינו מסיטו ברגליו: **שנידש.** בדריסת רגלי בני אדם: **טהור.** שכבר נידשו עצמות שבו ונפחתו מכשעורה: **אהל זרוק.** אהל המיטלטל: **שמיה אהל.** וחוצץ בינו לבין הטומאה: **ארץ העמים.** מטמאה באהל: **שידה.** מרכבת נשים עגלה עשויה כקופסא: **מגדל.** משטי"ר: **אהל זרוק לאו שמיה אהל.** וכל שאינו אהל אינו חוצץ: **שמיה אהל.** וחוצץ וכגדולה עסקינן שמחזקת מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש דאי קטנה כלי היא ומקבלת טומאה ולא חייצא ורבנן דמתני' כרבי סבירא להו. ובין לרבי יהודה ובין לרבנן כסומכוס סבירא להו דלאמר מידי דחזי ליה למיכליה בההיא שעתא בעינן:

מערבין

תרומה נמי אפשר דמתשיל. [ב] ולא מלי לאוקמה בתרומה ביד כהן דתו לא מלי לאתשולי עליה כדאמר בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נט.) מדקתני בחולין משמע דווקא בחולין אבל בתרומה אפי' ביד ישראל לא: **ולפרוש** עליה ממקום אחר. השתא ס"ד דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ואף על גב דרבה דאית ליה הכנה אמרינן בפירקא (דף לח:) דתחילת היום קונה עירוב וכוותיה קיימא לן מ"מ מותר לתקן הטבל דלא גזרו עליו בין השמשות עד שתהא לילה ניכרת וידוע והא דתנן במה מדליקין (שבת דף לד.) דספק חשיכה אין מעשרין את הודאי והיינו כרבנן דר' אפ"ה קס"ד דהך מתני' דהכא אתיא כרבי משום דאיכא משניות טובא דמוקי להו הש"ס לקמן כרבי וא"ת אם כן אמאי קתני מתני' אבל לא בטבל הא חזי לתקוני בין השמשות ואין לומר דההיא אתיא דלא כרבי מדפריך לקמן (דף לד:) רישא רבי וסיפא רבנן ולא פריך רישא וסיפא רבנן ומציעתא רבי ועוד דפריך לקמן אבל לא בטבל פשיטא משמע דליכא מאן דפליג ומיהו [א] איכא למימר הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעינן לה דקתני מערבין בדמאי דמשמע אבל לא בטבל וי"ל דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים ותדע דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות אף על גב דאפשר לאיתשולי עלייהו: **לא** נחשדו חברים. אע"ג דמשום כבוד שבת שרי כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף צג.) היינו שצריך לאכול אותן פירות בשבת אבל הכא מיירי דאין צריך לאוכלן בשבת ואע"ג [ג]דאין מערבין אלא לדבר מצוה לא התירו לתרום שלא מן המוקף אלא לכבוד שבת ולא לצורך מצוה אחרת: **אלא** סומכוס סבר לה כרבנן. ואם תאמר מהאי טעמא נמי נזיר לא יערב ביין דשבות הוא לשאול על הנדרים בשבת כדאמרינן פרק מי שהחשיך (שבת דף קנז.) וי"ל דלצורך שבת נשאלין כדאמרינן התם והאי הוי צורך שבת שיהיה מותר לשתות יין בשבת: **תרגומא** אחולה ואזקן. וא"ת ולוקמא נמי כרבנן דסומכוס והכל לפי מה שהוא אדם אחולה ואזקן דלרבנן מערבין חולה וזקן כדי מזונן דמקילי טפי מסומכוס דאמרי אפילו במידי דלא חזי ליה מערבין משום דחזי לאחריני כל שכן דמערבין במידי דחזי ליה אע"ג דלא חזי לאחריני וי"ל דלרבנן אין מערבין לחולה ולזקן כדי מזונן אלא בסעודה בינונית דהא כיון דלא בעו מידי דחזי ליה אם כן לחולה וזקן מערבין נמי אפי' במאכל דלא חזי להו אלא לבריא ובמידי דלא חזי לדידהו ע"כ שיעורו בסעודה בינונית וא"כ גם במידי דחזי להו בעינן שיעור סעודה בינונית דאין סברא שיהא לרבנן ב' שיעורין לחולה ולזקן וא"נ הכל לפי מה שהוא אדם משמע נמי לאפוקי ישראל בתרומה והא דנקט תרגומא אחולה ולזקן הוא הדין דהוה מלי למינקט אישראל בתרומה אלא נקט חולה וזקן משום דרשב"א איירי ביה: **ומר** סבר אהל זרוק שמיה אהל. דוקא כשמונח הוי אהל אבל בשעת זריקה אפילו רבי יוסי ברבי יהודה מטמא דבאותה שעה לא חשיב אהל כלל מידי דהוה אעוף פורח ואטלית המנפנפת דתנן באהלות (פ"ח מ"ה) דאין מביאין ואין חוצצין והכי נמי

עין משפט נר מצוה

נ א טוש"ע א"ח סי' תט סעיף ז:

נא ב מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יז טור ש"ע א"ח סי' תט סעיף ח:

נב ג ד מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' ח:

נג ה ו מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל' ה:

◆

לעזי רש"י

משטי"ר [מישטייר"ר]. ארון כלים.

◆

מוסף רש"י

לא נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף. מן שאינו סמוך לו, כגון (כילה לב:) אין מקיפין שתי חביות, וכמו (נדה עא:) מקפת וקורא לה שם, לשון מקריב ומגיען זה לזה, ואסור לחבר להפריש ממה שאין לפניו על מה שלפניו, דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין, שנאבד או נרקב, ונמצא שאין אומר כלום ואוכל טבלים (חולין ז.) ואם עשה עשוי (גיטין ל.). **בית הפרס.** הוא שדה שנחרש בה קבר, כדתנן (אהלות פי"ז מ"א) החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מלא מענה מאה אמה, וגזור רבנן שמא כתתה מחרישה את העצמות ופיזרתן לאורך המענה ויש כאן עצם כשעורה דעבור ויטמינו, ועצם כשעורה מטמאה במגע ובמשא דכתיב היטבי (פסחים צב: וכעי"ז ברכות יט) ואוקמי רבנן כל סביבות הקבר מאה אמה כספק טומאה (נדה נז.) שכך שיעור שהמחרישה מוליכה את עצמות המת (כתובות כח:). בית הפרס, הוי מענה, תלם אחד של מאה אמה (מו"ק ה:) או: לשון דבר שבור ופרוס, על שם שנפרסו העצמות (נדה שם). **מנפח אדם בית הפרס והולך.** בנפיחה ואם יש עצם כשעורה רואהו ונשמט ממנו (חגיגה כה: וכעי"ז ברכות יט) דכשר ליכא ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ובמשא, הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך (נדה שם) וסומך על כך שאם יש עצם רואהו, ואע"ג דמאהיל לא חיישינן דאין עצם כשעורה מטמא באהל עד דאיכא שדרה או גולגולת שלמה או רוב בנין או רוב מנין (כתובות שם. וכעי"ז פסחים צב:). **בית הפרס שנידש,** דישה רבה ברגלים הרבה (כתובות שם וכעי"ז בכורות כט.) **טהור.** דתלינן לקולא ואמרינן כל העצמות נכתתו לפחות מכשיעור (כתובות שם) אי אפשר לעצם כשעורה שלא יהא נידש ברגל (בכורות שם) שהרגלים נשאים את העצמות ומפקים (נדה שם) או: שדריסת הרגלים העבירתן (פסחים צב:). **בשידה תיבה ומגדל.** ועשאום אותה כאוהל (גיטין ח:). **אהל זרוק לאו שמיה אהל.** אהל המטלטל אינו אהל בשעת טלטולו, הלכך חציצה דקא מפסיק האי אהל ביני לאויר ארץ העמים לאו חציצה היא (גיטין ח:) והם גזרו על אוירה (חגיגה כה.).

◆

רבינו חננאל

שמערבין לאדם גדול. פי' כיון שהוא אדם גדול בשנים חייב במצות, ביום הכפורים מערבין לו עירובי תחומין ועירובי חצירות, אע"פ שאסורה לו אכילה ביום הכפורים. וכשם שמערבין לגדול ביום הכפורים ואין בו ביום אכילה, כך מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה, ואע"פ שהן אסורין בהן. ובית שמאי התם בעיניין גדול ביום הכפורים בשעה שמערבין לו בה איכא סעודה הראויה לו. הני נזיר ביין וישראל בתרומה ליכא בשעת עירוב סעודה ראויה להם. הא דמערבין לגדול דלא כחנניא (והניא) [דתניא] חנניה אומר כל עצמן של בית שמאי לא היו מודין בעירוב עד שיוצ[י]א מיטתו וכל כלי תשמישו לשם. מאן תנא דהא [ד]תניא עירב בלבנים והוצרך לשחורים אף בלבנים לא יצא חנניה היא ואליבא דבית שמאי. סומכוס אומר בחולין. ואילו לנזיר ביין לא פליג, אמאי משום דיין חזי לשאר בני אדם שאינן נזירים, תרומה נמי חזיא לכהנים. אלא נזיר משום דאיפשר דמיתשיל על נזירותו ושרו ליה, תרומה נמי איפשר דמיתשיל עלה ונפקא לחולין. ואמרינן תרומה אי מיתשיל עלה הדרא לטבלה ועדיין היא אסורה לישראל. ואמרינן איפשר [לאפרושי] עלה דהא תרומה ממקום אחר ונשארה זו כולה חולין. ודחינן לא יתכן להוציא עליה תרומה ממקום אחר, דלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. פי' אין תורמין על פירות שהן בכאן מפירות שהן מונחין במקום אחר ואינן מוקפין. כלומר ההיקף שמקיפין על כולן נמצאו כאילו נוגעין אילו באילו, ונמצא תורם מצד זה לצד זה. ואמרינן איפשר דמיתשיל עלה ומפריש ממנה, והנשארת ראויה היא לאכילתו כמו היין לנזיר לאחר שישאל על נזירותו. ודחינן לא פליג סומכוס אלא בתרומה שהיא מועטה שאם ישאל עליה ותחזור לטבלה ויפריש ממנה תרומה, ולא תשאר בה מזון שתי סעודות. ואקשינן אמאי פסקה. כלומר דחאה לתרומה מן העירוב לגמרי ושנה בחולין בלבד, היה לו לומר במה דברים אמורים בתרומה מועטת אבל בתרומה מרובה שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות, ותקנת הטבל משום [שבות] הוא. כמאן אולא [האן] דתנן יש שאמרו הכל לפי משהוא אדם. קומץ מנחה, ומלא חפניו קטורת, והשותה מלא לוגמיו ביום הכפורים, ובמזון שתי סעודות לעירוב. סומכוס היא דאמר מאי דחזי ליה בעינן. דאי רבנן כיון דחזי ליה לאחריני אע"ג דלא חזי ליה שפיר דמי. לימא דלא כר' שמעון בן אלעזר דאמר מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו, ולרעבתן כבינוני של כל אדם. ואמרי' אפילו תימא מתני' דקתני במסכת כלים פרק ששה עשר יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם, וקתני בה ובמזון שתי סעודות לעירוב אחולה ואזקן קתני כר' אלעזר ב"ר שמעון. דתני ר' אלעזר ב"ר שמעון בהני כדי מזונו אבל רעבתן אפי' האי תנא מודה דבינוני משום דבטלה דעתו אצל כל אדם. לכהן בבית [הפרס]. דאמרינן בית הפרס מנפח אדם, מנפח ומפריח עפר תיחוח, וכיון שגילה עפר ולא ראה עצם תחתיו טהור. וכן אם נידש אותו בית הפרס כיון שנדרס ברגלי העוברין והשבין אילו היה שם עצם ודאי נדרס ונתמעט ונטהר המקום. מתני' רבי יהודה אומר אפי' בבית הקברות כו'. תנא מפני שיכול לחוץ בשידה תיבה ומגדל. פי' אילו העשויות לנחת היושב בתוכן והמת תחתיהן ואילו מאהילין עליו, היושב בתוכן טהור. שאילו חוצצין בפני הטומאה. ואמרינן קסבר האי תנא אהל זרוק שמיה אהל, כדתניא הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל ר' מטמא, קסבר אהל זרוק לאו שמיה אהל ואינו חוצץ בפני הטומאה, וכאילו הוא מאהיל עליהן לפיכך היושב בתוכן טמא. ר' יוסי ב"ר יהוד' (מטמא) [מטהר] קסבר אהל זרוק שמיה אהל לפיכך היושב בתוכם טהור. ואע"פ שאיפשר לאילו שידה תיבה ומגדל להיו[ר]ק ממקום למקום, א"ר יוסי ב"ר יהוד' אהל הן וחוצצין ואין הטומאה בוקעת ועולה בהן. תנא ר' יהוד' אומר

מסורת הש"ס

א) [לקמן לג. גיטין ל: חולין ז. נדה עא:], ב) [לקמן לד:], ג) כלים פי"ז מי"א ע"ש [לקמן מח.], ד) [תוספ' פ"ו ה"ב], ה) [לפנינו ליתא אקטנים וקטן], ו) כתובות כח: פסחים צב: ברכות יט: נדה נז. מ"ק ה: בכורות כט. חגיגה כה:, ז) [עי' מ"ש עפ"ז ברכות יט:], ח) גיטין ח: חגיגה כה. נזיר נה., ט) רש"ל גורס תנא ר"י אומר, י) [לקמן לא ע"א].

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולפרוש וכו' איכא למימר הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעי'. עי' תוס' פסחים ד' כא ע"ב ד"ה עבר ומנו:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] לימא פליגי אדרבי שמעון בן אלעזר. נ"ב מתני' דלאמרה הכל לפי מה שהוא אדם אדרשב"א דלא מפשר לרעבתן כדידיה ומשני תרגמא אחולה וזקן אמרה המשנה לפי מה שהוא ולא ארעבתן דבטלה דעתו וכו' וכו' כ"כ ריטב"א: [ב] תוס' ד"ה תרומה וכו' ולא מלי לאוקמי בתרומה ביד כהן וכו'. נ"ב לפמ"ש בנדרים שם בפי' הרא"ש בשם הר"א ממיץ לק"מ יעוש"ה ידו"ק:

◆

רב נסים גאון

לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. עיקר דיליה במשנה במסכת חלה בפרק א', החלה [ו]התרומה חייבין עליה מיתה וחומש כולי, ואין ניטלין מן הטהור על הטמא אלא מן המוקף. וזה הדבר בתרומה גדולה אבל בתרומת מעשר לא, כמא דמפרש במשנת ביכורים בפרק ב', תרומת מעשר לביכורים בשתי דרכים, ולתרומה בב' דרכים, ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כביכורים, ובגמ' דבני מערבא בפרק (א') [ב'] דתרומות גרסי כל הדברים למדין ומלמדין תרומת מעשר מלמדת ואינה למידה, תרומת מעשר לימדה על תרומה גדולה שניטלת מן המוקף, והיא ניטלת שלא מן המוקף. ומניין שתרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף, מכל מעשרותיכם אפילו אחד ביהודה ואחד בגליל. אלא סומכוס סבר לה כרבנן דאמר דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות. עיקר דיליה בהא ברייתא דבהדין פירקא, פליגו בה רבי ורבנן דאמרינן עלה מאי רבי ומאי רבנן, דתניא נתנו באילן למעלה מי' טפחים כו', וחכמים אומרים בכל מקום שאסור ליטלו אין עירובו עירוב. בית הפרס. כבר פירשנוהו קודם לכן, והכי נמי עצם כשעורה שמטמא כבר פירשנוהו קודם לכן במסכת (שבת) [ברכות].

◆

רבינו חננאל (המשך)

שאם יוצא תרומתה ממנה ותשאר ממנה מזון שתי סעודות מערבין לו בה. אלא סומכוס סבר לה כרבנן דפליגי על ר' בשמועה שאחרי שמועה (נותנו) [דנתנו] באילן כו'. דאכל דבר